Marcu Gabinschi

ETIMOLOGII – 2010

Abstract

Rom. *dolofan* „chubby, plump" (said mostly of children) is supposed to have come from Turk. *olofan* „a kind of warrior from the sultan's guard" provided with an initial *d-*, like many words in folk-ballads and carols (cf. especially *d-împărat* „king") and semantically evolved as e.g. *voinic* „warrior" > „strong" etc. Rom. dial., very little known, *fălagă* „beating" is seen as a sure reflexion of Turk. (< Arab.) *falaka* „punishment through heel beating". Rom. family name *Geoană* is regarded as a probable feminine of the disappeared inherited **Gion(e)*, later replaced by the Slavic borrowing *Ion* (> *Ioană*), i.e. the proportion *Ioană: Ion = Geoană: *Gion(e)* entitles us to suppose the reality of the latter in the past.

dolofan

Pentru acest cuvânt au fost propuse, la nivel de ipoteze, câteva etimologii, legate una cu alta, dar şi contrazicându-se în urma cărui fapt vreo etimologie într-adevăr convingătoare a cuvântului lipseşte. Faptul e recunoscut de ultimele dicţionare[1], fie în mod implicit, adică nedându-se nici o etimologie (ca în [1, p. 69]), fie în mod explicit, constatându-se etimologia necunoscută (ca în [2, p. 96; 3, p. 276; 4, p. 243]).

Prima informaţie etimologică despre *dolofan* care ne-a fost accesibilă este cea a lui H. Tiktin (ce e drept, în recenta reeditare a lui P. Miron), constatând că, dacă părerea existentă „nu se bazează pe un punct de vedere greşit, s-ar putea gândi la provenirea nemijlocită din lat. *delphinus* «delfin», cf., pentru formă, v.-sl. *dolfinŭ*, engl. *dolphin*, pentru sens fr. *dauphin* «prinţ moştenitor»" [5, fasc. 7, p. 83]. Deducerea formei *dolofan* din slavonul *долъфинъ* e şi la prima vedere îndoielnică, iar paralela cu fr. *dauphin* e şi mai surprinzătoare, deoarece acest cuvânt francez însemnând „prinţ moştenitor", se bazează nu pe o metaforă apelativă (şi ea greu de închipuit), ci pe o poreclă: vezi [6, p. 221]. Această etimologie a fost admisă şi de I.A. Candrea (ce e drept, pentru *dolfan*, considerându-se *dolofan* o variantă a lui [7, p. 426-427]), şi e uşor de înţeles (vezi mai sus) de ce A. Ciorănescu o consideră ca fiind propusă „în mod curios" [8, p. 991]. Însuşi A. Ciorănescu nu are pentru *dolofan* un articol aparte, ci îl dă, ca şi pe *dolfan* şi multe alte cuvinte, printre derivatele neregulate ale lui *bolfă*, considerat „creaţie expresivă". Legătura lui *dolofan* cu acest cuib de presupusă origine expresivă, deşi nu e exclusă cu totul ca rezultatul unei contaminări, nu este mai probabilă decît înrudirea cu v.– sl. *делъфинъ*. De cele de mai sus se deosebeşte puţin apelarea mai univocă

[1] Avem în vedere doar acele dicţionare în care se dă informaţia etimologică.

BDD-A6618 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 13:57:53 UTC)

la sufixul *-an*, ca în „*dolf* (înv.) „delfin” + suf. *-an*” [9, p. 257] sau slavon *долъф(инъ)* „delfin” + suf. *-an”* [10, p. 118]. În sfârşit, *dolofan* e pus în legătură cu *toltoaşă*, *doldora*, şi iarăşi cu v.-sl. *долъфинъ*, dar şi pentru a releva sufixul, cu *moc-ofan* [11, p. 441], ceea ce înseamnă în realitate lipsa vreunei etimologii plauzibile.

Date fiind toate acestea, e clar de ce unele dicţionare din ultimii ani (vezi mai sus) califică etimologia lui *dolofan*, în mod implicit sau explicit, ca fiind necunoscută.

De aceea ne permitem să propunem, chiar admiţând că la apariţia cuvântului în discuţie a putut contribui analogia fonetică cu alte cuvinte, următoarea etimologie a lui *dolofan*.

Ca baza evoluţiei se prezintă istorismul, acum practic necunoscut nespecialiştilor, *olofan*, explicat în felul următor: „***olofani*** s. m. pl. – oşteni turci, aleşi dintre ieniceri, care intrau în garda sultanului” (vezi glosarul din: Г. Уреке, *Летописецул Цэрий Молдовей*, ед. кр. де П. Дмитриев, Е. Руссев, Т. Челак, Кишинэу, 1971, п. 232).

Se comentează în acest fel pasajul din letopiseţ: *Décia, din stînga, 3.000 de silihtari, de iară slujăscu în patru sau cinci cai, după aceştia 5000 de olofani aşijderea dinadireapta împăratului şi alte 5000 din stânga, carii sunt aleşi din iniceri sau din creştini juraţi, carii cu credinţă slujbă au arătat beglerbeiului, sau paşii* (tot acolo, p. 125).

Asemănarea fonică dintre acest *olofan* şi *dolofan* e evidentă (şi e de mirare că nimeni dintre etimologizatorii cuvântului de până acum nu l-a adus în discuţie). Rămâne deci problema lui *d-* iniţial, care însă nu este insolubilă.

Aici avem de a face cu ceea ce am putea numi *d-* sau *de-* mobil, după analogia lui *s-* mobil, cunoscut din lingvistica indoeuropeană, iar în româneşte prezent în cuvinte ca *a (s)coborî, a (s)cufunda), a (s)forăi*, dar şi *(s)treanţă, (z)dreanţă* ş. a. Elementul *d-* mobil s-a fixat în limba literară în două poetisme – variante ale neutrelor *alb* şi *aurit*: cf. resp. *dalb* şi *daurit,* cu mult mai pe larg însă acest *de- / d-* e răspândit în unele specii ale poeziei populare. Cu această ocazie putem cita, de exemplu, comentariile lui N. M. Băieşu de pe lângă versul *Sub frunzişul părului / Este un pat d'încheiat / Cu scânduri dalbe de brad:* „Acest „d” e din prepoziţia „de”. În formă plină avea rolul de a complecta versul cu o silabă. Extinzându-se, apare destul de frecvent înaintea diferitor părţi de vorbire, care încep cu o vocală. În asemenea context „e” este înlocuit prin apostrof, iar „d” e expletiv, putând şi să fie omis. Însă în limba arhaică a colindelor a căpătat un specific rol eufonic” [12, p. 59]. Deosebit de des acest *de*, fără vreun sens denotativ, dar ca intensificator al tonalităţii baladice, se întâlneşte pe lângă articolul nehotărât (din care cauză aceste *d(e)-un, d(e)-o* ar putea fi privite ca variante stilistice resp. ale lui *un, o*. Cf., de ex., *Şi el se găsea / De-un Vasile Uţă* [13, p. 179], *El vedea de-o grădiniţă / Cu tot felul de sămânţă. / Sub o mândră garofiţă / Îmi dormea de-o copiliţă* (p. 198), *În casă cine-mi şade? / De-o maică bătrână* (p. 198), *Căci am avut de-un drag iubit* (p. 198), *D'o scăriţă căută / D-o scăriţă se găsea* (p. 207), *Îmi avu de-un fecioraş* (p. 240) ş.a. Acelaşi *de (d-)* îl găsim şi pe lângă substantive, unele dintre ele fiind introduse de acest *de-/ d-* cu o anumită stabilitate, cf. *Leul când s-a lăudat / Către Aliman d'impărat…* [12, p. 89], *– Alimane d'impărat, / Ian poftim-u pînafară* (p. 90), *– Bună sara, d-împărat, / Ţi-am adus d'un leu legat* (p. 94), *D'Alimanul de-împărat /Cu bun dar l-a dăruit* (p. 95). ş. a. Pentru adjectiv vezi mai sus *Este un pat d'încheiat* [12, p. 59] sau *La masa crăiască / Pofta d'ungurească* (p. 225). Cf., mai departe, pronumele (*Ferice, doamne, d'ăst domn bun –* [12, p. 207]), numeralul (*Crescutu-mi-*

BDD-A6618 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 13:57:53 UTC)

am de doi meri – p. 210). Dar, ca şi pe lângă articol, acest *de(d-)* apare des pe lângă infinitiv: cf., de ex., *Şi'ncepură de-a săpă* [13, p. 211], *Începu iar de-a cînta* (p. 213), *Făr' de-a fi*[1] *'n trăsuri purtată* (p. 225) ş.a. Se ajunge până şi la completarea formelor verbale predicative, ca în *Nimene nu se d'află* [12, p. 95], *Sub d'umbrița lor / Cine se d'umbreşte?* (p. 139), *Cine'n lume s-a d'aflat, / S-a d'aflat, s-a cutezat* (p. 166) ş.a. În sfârşit, cf. adverbul: *Şoimeşte, moineşte / În glas de voiniceşte* (p. 128). Exemple ca acestea s-ar putea uşor înmulți.

În toate cazurile de acest fel *de* sau *d-* poate fi omis, iar în alte asemenea cazuri poate fi şi intercalat, fără ca să se schimbe câtuşi de puțin denotarea. Cu alte cuvinte, acest *de-* sau *d-* e facultativ. De cele mai dese ori el se adaugă acolo unde nu există nici o nevoie pentru denotare, acest caracter facultativ ducând până la cazuri de omitere a unui *d-* organic, luat drept cel facultativ: cf. *şi asé au oborât pre turci* (I. Neculce, *Letopiseţul Țării Moldovei*, ed. cr. de I. Iordan, Bucureşti, 1955, p. 286).

Cele spuse, precum e deja clar, ne duc spre gândul că *dolofan* a putut să apară în rezultatul alipirii lui *d-* expletiv la *olofan*. Ce e drept, nu l-am întâlnit pe *olofan* în folclor, dar aceasta nu exclude evoluția presupusă. Ca o posibilă paralelă putem menționa *d-împărat*, relativ stabil în poezia obiceiurilor calendarice.

Totodată observăm apariția unui cuvânt cu *d-* alipit acum stabil acolo unde înainte nu era. E vorba de actualul *dânsul* din vechiul *însul*. Cf. *Aduceți-l pri însul încoace. Şi-l dusără pri îns la dânsul* (Varlaam, *Opere*, ed. cr. de M. Neagu, Chişinău, 1991, p. 59-60), *Şi dacă-l dusără la dâns…* (p. 61), *şi-l vor da pri îns limbilor* (p. 62), *şi-l vor răni pri însul* (p. 62), *Nu o supărare-ți pri însa* (p. 62) ş.a.m.d.

Aşa stau lucrurile în ceea ce priveşte fonetica.

Cât priveşte semantica, presupunem o evoluție, probabilă şi ea, de tipul celei sigure a lui *voinic*. A fost împrumutat din slava de sud, unde în câteva limbi prototipul lui substantival (slavonul *войникъ*, bulg. *войник*, sârb. şi maced., *војник*) înseamnă „ostaş, soldat". Iar pe teren românesc a evoluat independent în sensul, acum învechit, „tânăr, fecior" (vezi [7, p. 1441]), dar şi în cel viu acum, schimbându-şi şi apartenența clasială, adică devenind adjectivul „puternic, vânjos, musculos" (de ex., cf. *băiat voinic*). O evoluție analoagă presupunem pentru cazul *olofan* > *dolofan*, căci metasemia „oştean ales, care intră în gardă" spre ceva ca „om zdravăn" şi mai departe, spre „băiat durduliu, grăsuliu ş.a.m.d." nu e greu de închipuit, cuvântul devenind ulterior aplicabil prin excelență la copii. Amănuntele (de altfel neesențiale) sunt greu de urmărit, deoarece cuvântul e vechi în limbă: e atestat deja pentru anii 1481 şi 1533 ca nume de familie *Dolofan* [1, p. 69; 2, p. 96], deşi nu ştim care sens apelativ a stat la baza lui, cel primar, presupus mai sus, sau cel secundar, existent acum, sau ceva intermediar. Data primei fixări nu contrazice provenirea cuvântului din turcă, cu care româna în 1481 se găsea de acum în contact. Aşadar, putem presupune că numele propriu *Dolofan* a fost dat celor ce slujise în armata turcească ca olofani (vezi mai sus) şi că a fost moştenit de urmaşii lor.

Ca o paralelă semantică am putea aduce, de ex., tur. *başıbozuk* inițial „cel cu capul buimac", dar cu sensul bine atestat de „soldat voluntar (din trupele neregulate)",

[1] În lumina faptelor de acest fel tipul de a face din limba literară (tip de care s-a şi abuzat, în special în secolul XIX) apare nu numai ca rezultatul imitării francezului *de faire*, cu *de* desemantizat, ci şi ca un fapt de origine internă, doar susținut de influența franceză.

BDD-A6618 © 2011 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 13:57:53 UTC)

evoluat pe urmă în turcă în „(om) civil”. Altceva întrucâtva analog e sp. *guerrero* „ostaş”, cu sensul metaforic „ştrengar, zburdalnic” (despre copil). Dar cf. şi arom. *gione* „tânăr” > „viteaz”.

Se înţelege că propunem etimologia noastră la nivel de presupunere, care însă e mai realistă decît deducerea lui *dolofan* din v.-sl. *делъфинъ* (nemaivorbind de fr. *dauphin*), din *bolfă* etc. (vezi mai sus).

dial. *fălagă*

Cuvântul pe care l-am întâlnit o singură dată, anume într-o carte, editată la Chişinău cu litere chirilice în 1908, şi pe care nu-l ştia nimeni dintre cei întrebaţi cu acest prilej, ar putea apărea ca ceva accidental, neavând existenţă reală în limbă. Nu l-am întâlnit în nici un dicţionar[1] etimologic (cum sunt cel al lui A. Ciorănescu şi cel chişinăuean din 1978, cu fondul vechi etimologizat de N. Raevschi) sau explicativ cu informaţie etimologică (cum sunt cel al lui L. Şăineanu, al lui A. Tiktin (ed. de P. Miron), al lui I. A. Candrea, al lui A. Scriban, DRLRM (4 volume), DLRM, DEX, cel al dnei A. Vulpe ş.a.). Cuvântul nu se găseşte nici în dicţionarul dialectal moldovenesc în cinci volume şi nici în cel numit „român-moldovenesc” al lui V. Stati, a cărui valoare obiectivă constă în fixarea unor dialectisme absente în alte surse. Nu găsim cuvântul nici în studiile speciale de etimologie, cum sunt cele ale lui A. Graur (1963 şi 1975), Th. Hristea (1968), A. Avram (1997), a dnei Z. Mihail, al lui D. Losonţi (2001) şi al lui N. Raevschi (2006). În sfârşit, cuvântul lipseşte şi din cunoscutul studiu (inclusiv dicţionar) al lui L. Şăineanu despre influenţa orientală asupra limbii şi culturii române (deşi, precum vom vedea mai jos, cazul, rar şi practic necunoscut, reprezintă chiar influenţa orientală, în genere destul de puternică, asupra limbii române).

Şi totuşi cuvântul în discuţie, cât e de rar (dacă e acelaşi, nu altul), e fixat în „Dicţionarul invers” din 1957 sub formă de *falagă* (vezi sub vocem), ceea ce ne spune că acest cuvânt a mai fiinţat (sau mai fiinţează) undeva şi în afara sursei noastre: cf. altă variantă a cuvântului (ce e drept, nici nu ştim dacă e vorba de acelaşi cuvânt şi nu altul, paronim al lui, deoarece „Dicţionarul invers” nu indică sensurile cuvintelor).

Date fiind toate acestea, ne permitem să propunem următoarea etimologie.

În cartea „Povestirile contelui Lev Nikolaevici Tolstoi”, editată la Chişinău în 1908 cu litere chirilice, anume în una din cele trei povestiri de acolo „Doi moşnegi” (în original „Два старика”, tradus de Theodor Inculeţ) se conţin cuvintele *S-a mâniat bătrânul, i-a tras o fălagă feciorului* (p. 81).

Cum reiese din context şi cum ulterior se confirmă prin original (*Рассерчал старик, побил сына*), acest *fălagă* înseamnă „bătaie”.

Etimologia devine transparentă dacă ne amintim de pedeapsa turcească numită prin arabismul *faláka* (nu l-am găsit în nici un dicţionar românesc accesibil, de aceea citim dicţionarul mare turc-rus): *faláka „ист.* фалака *(орудие наказания – деревяшка, к которой привязывают ноги и потом бьют палками по пяткам”*, urmează câteva

[1] În lumina faptelor de acest fel tipul *de a face* din limba literară (tip de care s-a şi abuzat, în special în secolul XIX) apare nu numai ca rezultatul imitării francezului *de faire*, cu *de* desemantizat, ci şi ca un fapt de origine internă, doar susţinut de influenţa franceză.

BDD-A6618 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 13:57:53 UTC)

frazeologisme, denotând „a pedepsi prin *falaka*" şi „a fi pedepsit prin *falaka*") [14, p. 288]. Deci nu vedem o altă etimologie a rom. *fălagă* decât împrumutul turcescului *falaka* cu lărgirea sensului (lucru obişnuit în cazul împrumuturilor) de la „un fel specific de pedeapsă prin bătaie", spre „pedeapsă prin bătaie" sau pur şi simplu „bătaie". Tot odată avem aici deexotizare: de la „un fel de pedeapsă specific oriental" spre „(pedeapsă prin) bătaie", în genere, obişnuită în mediul împrumutător. Ca formă, trecerea, *-aka* > *-agă* se explică destul de uşor prin asimilarea morfologică de către substantivele feminine în *-ă* aton şi prin analogia fonetică cu substantivele, mult mai frecvente în vorbire, în *-agă* (cum sunt, de ex., *bragă, desagă, fragă, şagă, teleagă, vlagă* ş.a. nemaivorbind de cele în *-oagă,* ca *hârţoagă, mârţoagă* ş.a.m.d.).

Deci ne găsim în faţa încă a unui turcism (mai precis arabo-turcism), şi înainte, pe cât putem judeca, de restrânsă circulaţie, iar până acum practic dispărut din limba română, dar care totuşi merită să fie înregistrat ca un detaliu în istoria lexicului ei.

Geoană

Acest nume era, până la recentele alegeri ale preşedintelui României, puţin cunoscut, fiind şi puţin răspândit. Nu l-am găsit în nici un dicţionar onomastic românesc, de aceea n-avem cu cine discuta pe această temă. Suntem nevoiţi deci să ne limităm doar la exprimarea consideraţiilor noastre proprii, fără o privire critico-bibliografică.

Într-un articol recent am încercat să arătăm că numele de familie *Ermurache* este derivatul unui probabil nume de botez moştenit, reflex al gr. *῾Ερμόλαος* > lat. *Hermolaus* (vezi [15, p. 86-89]). Cu acest prilej am adus alte nume, cum sunt *Marcu* şi *Petru* (*Pătru* ş. a.) a căror fonetism nu permite să le considerăm moştenite sau împrumutate (căci în ambele cazuri e acelaşi), dar şi *Nicoară*, deşi până în prezent înlocuit prin dubletele lui etimologice *Nicolai, Niculai, Neculae* ş.a., dar existent în trecut ca nume de botez sigur moştenit. Tot acolo am adus în discuţie alte câteva nume de botez moştenite, numai unul din ele păstrat în forma pură ca nume topic (*Giurgiu*), iar celelalte ca baze de derivate (cf. *Giurgiuleşti*), restul însă doar împreună cu reflexele lat. *sanctus*; cf. pentru acelaşi *Georgius: Sîngeorz, Sîngeorgiu de Mureş, Sîngeorgiu de Pădure*; pentru *Demetrius: Sî(n) medru, Simedru;* pentru *Johannes: Sînziene (>Sînziana)* din *Sanctus dies Johannis;* pentru *Maria: Sîntămăria*. Pentru moştenitul în formă pură *Nicoară* găsim tot o serie de derivate, precum *Nicoreţă, Nicorici, Nicoriţă*.

Pe acest fundal apare ca un probabil caz particular din seria deja cunoscută numele de familie *Geoană.* Acesta ni se prezintă ca un derivat feminin al reflexului lui *Johannes,* dispărut ca un cuvânt aparte, dar care a supravieţuit ca radicalul femininului *Geoană* (care dacă s-ar scrie şi **Gioană,* s-ar pronunţă la fel, scrierea fiind aici doar o convenţionalitate ortografică). Adică vedem în *Geoană* un probabil derivat al presupusului **Gion(e*) sau **Giun(e)*, ceea ce motivam prin faptele următoare.

Femininul reflexului lui *Johannes* e cunoscut mai multor limbi. Cf. în primul rând rom. *Ioana*, derivatul lui *Ioan* sau *Ion* (care însă e împrumutat din slavă, deoarece în această formă n-a putut să fie moştenit din latină), mai departe fr. *Jeanne* (> rom. *Jana*) din *Jean,* it. *Giovanna* din *Giovanni*, sp. *Juana* din *Juan* ş.a. În diferite limbi există multe alte nume feminine derivate de la omorizicile lor masculine, ar fi însă de prisos să le aducem, pentru că cele deja aduse sunt suficiente pentru a ne motiva ideea.

BDD-A6618 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 13:57:53 UTC)

Ce e drept, numele de familie vechi, formate în româneşte de la numele de botez feminine (dacă lăsăm la o parte cele postgenitivale în *A-,* ca *Azoiţei, Aioanei, Acatrinei* ş.a. vezi, de ex. [16, p. 88]) sunt puţine, dar totuşi există (cf. *Anuşcă, Chiriloae, Ilincă, Petroae* ş.a., vezi tot acolo, după alfabet.).

Ca fonetică, ajunge să invocăm binecunoscutul fapt că lat. *j-* antevocalic nu s-a păstrat în cuvintele moştenite din latină, trecând în dialectul muntenesc, deci pe urmă în limba literară comună română, în [ž], ca în *a ajunge, ajutor, a judeca, judeţ, jug, jumătate, a junghia, a jura, jurământ* ş.a., iar în dialectul moldovenesc şi în textele influenţate de el (ca la cronicari) devenind [ğ], cf. respectiv *a agiunge, agiutoriu, a giudeca, giudeţ, giug, giumătate, a giunghie, a giura, giurământ* ş.a. În acest mediu dialectal a şi putut să existe moştenitul **Gion(e)* sau **Giun(e)*, ulterior dispărut singur, dar lăsându-l în urmă pe *Geoană*.

Altfel spus, plecând de la proporţia *Ioana*: *Io(a)n = Geoană: *Gion(e) / *Giun(e),* presupunem un odată existent **Gion(e) /*Giun(e)* (dacă a fost **Giun* sau poate chiar **Giune,* la dispariţia lui a putut contribui omonimia cu apelativul *giune*, pe cînd *Gioană* nu a fost ameninţat de omonimie).

Aşa ne motivăm ideea, deja nu numai apriori (bazându-ne pe aceea că *Johannes*, resp. reflexul lui moştenit, n-a putut decât să existe în Dacia romanizată de la creştinarea ei până la influenţa bisericească slavă), ci şi operând cu un fapt concret.[1]

Referinţe bibliografice[2]

1. *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române*, 1374-1600, Bucureşti, 1981.

2. G. Mihăilă, *Dicţionar al limbii române vechi* (sfârşitul sec. X – începutul sec. XVI), Bucureşti, 1974.

3. *Dicţionar explicativ al limbii române*, Bucureşti, 1975.

[1] Informaţia fiind negativă, nu indicăm, spre a nu supraîncărca bibliografia, locurile respective, care, de altfel, pot fi uşor găsite după alfabet în aceste dicţionare şi în alte lucrări etimologice, bine cunoscute cititorilor. Cu părere de rău, nu ne-a fost accesibil *Dicţionarul Academiei Române*, început odată sub conducerea lui S. Puşcariu, dicţionar imposibil de găsit în prezent la Biblioteca AŞM din cauza permutării fondului.

[2] Completând cele spuse în articolele de mai demult, recunoaştem următoarea scăpare a noastră. Căutând la rom. *mal,* cu sensul cel mai bine cunoscut de „ţărm, margine, litoral", sememe mai apropiate de alb. *mal* „munte", am adus în discuţie sensurile metaforice prezente în *maluri de vreme* (din poveştile lui Gr. Botezatu), *curechiul stă maluri* (din vorbire) şi, recent, *mălucean* ca „dâmb, deal". N-am citat însă pasajul destul de bine cunoscut – *Din care sat de la voi? – Iaca de acolo, tocmai de sub acel mal – arătând negustorului cu mâna spre un deal* (И. Крянгэ, *Опере*, Кишинэу, 1972, п. 312).

Mai profităm de ocazie ca să aducem următorul izosemantism româno-albanez. E vorba de rom. *coadă* în sensul secundar de *mâner* (al unui instrument, prin excelenţa agricol), cum *e coada sapei, coadă de topor* ş.a. Acest ultim e întrebuinţat mai des în sens metaforic „trădător, ajutor al duşmanului". Pentru acest sens e adusă paralela albaneză *bisht sëpate* [17, p. 60]. Dar paralelismul există şi între cele două expresii în sensul lor primar: cf. *Mato Gruda, që porsa ishte kthyer nga partizanët, gdhendte një bisht për sqeparin në qoshe të odës* (D. Agolli, Njeri me top, Tiranë, 1975, f. 59). „Mato Gruda, abia întors de la partizani, cioplea o coadă pentru topor într-un ungher al casei".

BDD-A6618 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 13:57:53 UTC)

4. A. Vulpe, *Dicţionar explicativ şi etimologic*, Chişinău, 2007.
5. H. Tiktin, *Rumänisch–deutsches Wörterbuch*, 2. überarbeitete und ergänzte Auflage von P. Miron. Lieferung 7. *d – exoprică*, Wiesbaden, 1987.
6. A. Dauzat, J. Dubois, H. Mitterand, *Nouveau dictionnaire étymologique et historique*, Paris, 1971.
7. I. A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat*, „Cartea românească", Bucureşti, 1931.
8. A. Ciorănescu, *Dicţionarul etimologic al limbii române*. Trad. din sp., Bucureşti, 2002.
9. *Dicţionarul limbii române moderne*, Bucureşti, 1958.
10. *Скурт дикционар етимоложик ал лимбий молдовенешть*, Кишинэу, 1978.
11. A. Scriban, *Dicţionaru limbii româneşti*, Iaşi, 1939.
12. *Поезия популарэ а обичеюрилор календариче*, Кишинэу, 1975.
13. *Балада популарэ*, Кишинэу, 1976.
14. *Турецко-русский словарь*. *Türkçe-rusça sözlük*, Москва, 1977.
15. M. Gabinschi, *Etimologii-20*07 // Revistă de lingvistică şi ştiinţă literară, 2008, nr. 1-2.
16. А. Еремия, М. Косничяну, *Нуме де персоане*. *Личные имена*, Кишинэу, 1974.
17. Gr. Brâncuş, *Concordanţe lingvistice româno-albaneze*, Bucureşti, 1999.
18. *Dicţionarul limbii române. Ediţie anastatică. Tomul VI, F-I/Î*, Bucureşti, 1934 (2010).
19. *Турецко-русский словарь*, Москва, 1931.
20. *Турецко-русский словарь*, Москва, 1945.
21. *Турско-български речник*, София, 1962.

Institutul de Filologie
(Chişinău)

BDD-A6618 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 13:57:53 UTC)